

brachio innitenti prostrari. Hanc autem nostram sententiam contendunt nullo argumento evincere posse. Numquid enim, addunt, Naaman nullum aliud Idololatriæ specimen exhibuerat, quam ut in Templo Remmon unâ tantum cum Rege se prosterneret? Et si plura commiserat Idololatriæ crimina, cur de uno tantummodo hoc veniam postulat? Nullum ejus rei argumentum satis convincens adducetur. Adde, Textus omnes & Versiones præsentem vel futurum nunquam præteritum ferre. Tenenda est igitur omnium Catholicorum Interpretum sententia. Hæc in nostram sententiam obijciunt, quibus aliquid rependendum est.

Hanc sententiam, quam Bocharti singulari dicunt, Scriptores longè plures eruditione linguæ sanctæ & phrasibus Scripturæ scientiâ insignes defendunt. Videtis Joannem Andream Quenstedium in Dissertatione singulari de hoc argumento (g). Laudat ille in eandem sententiam Saubertum, Valterium, Glassium, Dorschæum, Danhaverum, Calovium, Dilherum, aliosque nonnullos; quibus addi possunt Vanilius & Cene in suo Specimine Versionis; nequid dicamus de Bocharto, ejus nos sententiam secuti sumus in nostra Dissertatione.

Porro Scriptores isti omnes indignum rati, si postulata à Naamo [quantum verbis primo intuitu præferunt] facultatem approbarent; nec minùs perniciosas consecutiones timentes, quæ statim deducerentur, si postulata omnia ab Eliseo permiffa dicantur, prosternendi se scilicet coram Idolo; adoptandam nostram hanc interpretationem censuerunt. Affirmare etiam nos jurato possumus, vitos plures mentis acumine præstantissimos offendisse, quibus cum vulgaris interpretatio Catholicorum minùs probaretur, de sententia hujus loci mirè angebantur.

Inconsultò profectò addunt criminatores nostri, rejectam in Dissertatione sententiam Catholicis omnibus Interpretibus probari. Gregorius de Valentia Jesuita non obscuri nominis (r), hanc Naamani petitionem, si fortè adeundi Idoli facultatem postulavit, criminis, quod etiam à nobis factum est, condemnat. Condemnat etiam Hugo de S. Caro Cardinalis in 4. Reg. 5. 18. cui etiam Elisei indulgentiâ criminis arguitur. Hac autem indulgentiâ usum Prophetam autumat in favorem Judaicæ Religionis, ita tamen ut viri fidem obligaverit, ut omnem tandem infidelis Principis famulatum abjiceret, cum opportunum tempus offendisset; nec interim aliâ ratione dissimulandum cum illo censuisse credit Prophetam, quam quòd è re Judæorum futurum videretur, si in Aula Regis Damasci vir aliquis veræ Judaicæ religionis res promoveret. Æquos Judices appello, an hæc satis habenda sint, ad permittendam Naamano in Aula Regis Idololatriæ moram, tum & ad asserendam illi facultatem, externam cultus signi-

ficationem Idolo impendendi. Post damnatos Ecclesiæ sententiâ Sinenses ritus, quæ talia defendat?

Addunt, nullo satis idoneo argumento convinci posse, nullam aliam Idololatriæ significationem exhibuisse Naamanum, quam quòd coram Idolo unâ cum Rege prosterneretur, quæ nostræ sententiæ consecutio est apertissima. Possent ego totam hanc consecutionem negare. Numquid enim non potest quis grandioris alicujus criminis veniam petere, in quo cætera minora veluti contineantur, nullâ factâ de minoribus illis mentione? Fac virum aliquem, spectatæ alioquin vitæ, sed Idololatriæ criminis reum, veniam postulet de impensio publico aliquo & singulari scandalo Idolis cultu; nonne & de minoribus quoque Idololatriæ facinoribus idem præstitisse unâ simul censendus est? Quid in ea re non consuetum, quid absoum rationi? An intolerabilia asserimus?

At enim Textus & Versiones præsentis & futurum nunquam præteritum habent. Qui sanè hæc asserunt, nunquam Chaldæum, nunquam originale Textum consuluerunt. Ita præteritum legit Hebræus: Quando ingreditur Dominus meus Templum Remmon, ut adoret, & illo innitente super manum meam, ego adoravi in Templo Remmon. Cum igitur ego adoravi in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servus tuo pro hac re. Eliseus dixit ei: Vade in pace. Si hanc Textus authoritatem sequamur, de crimine ante euratam Idololatriam commisso veniam postulasse Naamanum, asseremus. Nec sanè aliter verba illa interpretari pronum est, cum una eademque in Textu vox cultum Naamani & Regis æquè designet. Scitum est autem, Regem illum non externam tantum cultus significationem Idolo impendisse; tantundem ergo & Naaman de se fatetur.

Si quis verò contendat utrumque virum cultum suum ex animi sententiâ impendisse, Regem Idolo, Naamanum verò, in Fano licet & coram Idolo prostratum, Deo Judæorum, ut unius ejusdemque externâ specie actionis alter alterius esset finis; illi sanè cavendum, ne Religionem ipsam in discrimen adducat. Ejus certè doctrinam Christianorum probavit nemo, quibus id religione sanctum, ut omnem in fide & præcipuo cultu simulationem tamquam prævaricationem quamdam abjiciant: Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua (s). Restat igitur, ut dicant, Naamanum ad Templum unâ cum Rege se conferentem, obsequium Principi debitum, non cultum Numini impendisse. Imbecillitatem meam fateor; hanc ego sententiam, cujus perniciosas timeo consecutiones, ferre non possum; nec in animum unquam inducam, virum ejus probitatis, scientiæ, & in Religionem suam studii, qualem Eliseum credimus, id commississe, ut rem illam suffragio suo confirmaret.

q In 4. Reg. 5. 18. In thesaur. D. Ser. Theol. Philol. Saubert. Variantes Paraphrasæ in Bibliot. Norimberg. Valter. Centur. Miscell. Theol. log. artic. 6. Glassius ab Hakspan de hoc loco consultus. Dorschæus Theolog. Zacch. par. 6. Danhaver. Consciential. tom. 2. pag. 2. Calov. Annot. Antigrot. in 4. Reg. 5. 18. Dilber. Disput. Academic. 1. 1. Disput. 16. Et 22. Vanil. Medulla pag. 436. Cene Profect. de Tradition. pag. 471. Tract. de Fide & Fidei professione Disput. 1. Quest. 3. p. 2. ad 3. apud Cornelium à Lapide in 4. Reg. 5. 18.

DISSERTATIO DE RETROGRADATIONE SOLIS in horologio Achaz.

CELEBRE illud sub Ezechia prodigium, cui Dissertatio hæc nostra debetur, non simplex prodigium tantummodo censendum est, cujus veritas contra impios, & absurdos obtretractores asserenda sit, sed pluribus miraculis constans prodigium, de quibus singulis pia fidelium studia explorare, siquidem fieri possit, eorumque instruere fidem, & Religionem, sicut etiam philosophantes quasdam mentes pascere opus est. Nos igitur impræsentiarum sensum textus in examen revocabimus, varias exponemus sententias, ac tandem totum prodigium evolvemus; inquirentes insuper an per universum latè Orbem spectabile se illud exhibuerit, vel solum in Palæstina; an Sol retrogrado cursu iter converterit, vel tantum horologii umbra recesserit; an ea contigerit retrogradatio sensum, vel in instanti; ac tandem ad horologiorum originem divertemus.

Cum Rex Ezechias gravissimo laboraret morbo, Isaias justus Domini ad agrotum veniens, incolumitatem infra triduum annuntiavit, & eam incolumitatem, ut statim posset ad Templum ascendere. Certo quodam signo digitorum fidem adfrui sibi Ezechias poposcit. Cui Isaias proposuit, malletne Solis umbram 10. lineis procedere, vel tantundem spatii recedere: Tum Rex, nullo, inquit, negotio fieri potest, ut umbra decem lineis accelleretur. Alterum igitur præfero. Nec mora, statim enim verso in preces Propheta, umbra decursas jam decem lineas in horologio Achaz, iterum verso cursu repetiit. Hæc historia legitur in 4. Reg. 20. 11. In 2. Par. 32. 24. prodigium illud tantum indicatur, exactiori singularum rerum descriptione prætermisâ. Isaias 38. 7. 8. singula juxta fidem Libri Regum profectur; quanquam non solam umbram recessisse memorat, quemadmodum in Libro Regum, sed & Solem: Et reversus est Sol decem lineis gradus, quos descenderat. In Textu Latino Isaiæ exprimitur horologium Achaz, de quo etiam in libro Regum. Sed Textus originalis habet tantummodo gradus Achaz (a). S. Hieronymus fatetur Symmachise fidem sequutum vertisse horologium, & lineas, quod Textus habet gradus, & scalas. Jonathan reddit lapidem horarium.

Variant Interpretes in explicanda structura horologii Achaz. S. Hieronymus (c) hac habet: Sive ita extructi erant gradus arte mechanica, ut per singulos umbra descendens horarum spatia terminaret. Paria sensit etiam S. Cyrillus Alexandrinus (d). Sequuntur hos Authores plerique recentiores Interpretes (e), inter quos non desunt, qui automaverint, potuisse Ezechiam de suo conclavi, ac lecto facilè horologium spectare, ut totius prodigii testis esset oculatus.

Aliis verò creditur, verum horologium solare instar primigeniorum illorum, quæ olim obtinuerunt in Græcia, & in Italia; ita à Veteribus descripta, quasi columna essent in medio aræ erecta, quam scilicet arcam variis lineis distinguiebant. Percurrens igitur umbra columnæ varias illas lineas, horas diei notabat. Cum autem vetustissima dividendi horas ratio totam diem in 12. horas dispecceret, pro diebus variis & anni temporibus variasse etiam horas oportebat; quare horologii illius lineæ quamplures notari debuerant, quippe quæ non horis tantummodo responderent, sed inæqualibus etiam horis pro singulis anni temporibus fervirent. Hinc certum linearum in horologio Achaz numerum definire vix possumus, nec certum notare spatium retrogradationis. Sunt qui 12. lineas notant; sunt qui 24.; alii malunt 28. (g); alii etiam numerum augment.

Totam hujus horologii rationem ex R. Elia Chomer ita Grotius describit. Concavus erat, atque hemisphæricus globus, alterum in medio complectens globum, cujus umbra in varias lineas in hemisphærio notatas inciderebat, quæ sanè lineæ, inquit, 28. erant numero. Hoc horologium Græci Scaphen, nempe navim, vel hemisphæron appellant, cujus inventi honorem Beroso Chaldæo tribuit Vitruvius l. 6. c. 9. Nos infra ostendemus multò facilius credi, horologium Achaz ad Chaldæorum imitationem expressum fuisse. Similis nemè horologii inventionem, cujus postea formam describemus, Moyfi tribuisse Apicio videtur. Lineæ in spherica conca vitate signatæ multùm ad gradus referri videbantur. Sed quæcunque fuerit hujus horologii structura, convenit inter omnes, opus illud horis distinguendis servasse; sicut & indicio umbræ retrogradæ hujus

c In Isai. 38. d In Isai. 1. 3. t. 4. pag. 496. f Vatabl. pag. 2.

g Vide si placet Grot. in hunc locum & Praadam. part. 1. cap. 4.

a Maaloth Achaz Septuag. batbmoi, gradus.

machinae fidem ditorum suorum Isaiam adstruxisse.

Sed negotium facit hujus retrogradationis ratio. Duplex est potissimum inter Catholicos Interpretes sententia; alii Solem ipsum carsum vertissent; recessisse tantummodo umbram alii malunt. Ambo hæc in examen revocanda. Patres, sicut & Interpretum plerique (b), litteram Scripturæ tantum sequuti, nihil inde obiectas difficultates sive alicujus momenti, sive in speciem tantum morantur. Ita enim philosophantur: Res æquæ ac prodigium constat; ut quid physicâ ratione explicandum laboremus, quod supra naturam est? Idem ejusdem rei Author, ipse etiam se illam fecisse prodidit; quem sanè sapientissimum novimus, ut incommoda omnia, quæ obijciuntur, præcavere potuerit; sicut etiam virtute pollet plurimâ, qua hæc omnia superet.

h Vide si placet Sanct. a. 19. Tir. Jun. Pisc. Perer. Nat. Alex. Diff. 8. 1. 2. in V. T. Græc. Procop. Lyran. Hug. Hunnon. Adam. in Isai. Serar. in Josu.

i Ep. 7. ad Polycarp.

k Orat. 10. in laudem Patr. & Elias Creten.

l Theodore. q. 52. in 4. Reg.

Pseudo-Dionysio Areopagita (i) visum est, eam diem productiorem cæteris fuisse, in quam etiam sententiam S. Gregorius Nazianzenus [k] inclinavit: utriusque proinde ea fedit opinio, ut Sol retrogrado cursu iter converteret. S. Hieronymus in Isai. c. 38. ad orientale horizontis punctum remeasse Solem censuit. Ut quomodo Sol reverteretur ad exordium sui, ita Ezechia vita ad detextos annos rediret. Paria meditatus est S. Augustinus de Civ. l. 21. c. 8. Retroversum maximum sidus regnante Ezechia. Eadem fert Author de mirabilibus S. Scrip. l. 2. c. 28. Solis in ortum ab occasu per decem horas cursum recidivo Deus tramite retorquet; additque insuper: Sol in proclitu occasus sui positus, in diei initium reducitur. Hanc Solis retrogradationem universum, qua latè patet, terrarum Orbem sensisse Theodoretus est author, cujus, inquit, rei circumstantias omnes & causas discere cupiens Rex Babylonie, Legatos suos Jerosolymam misit. (l)

Huic sententiæ plurimum conferre videtur tum expressa Scripturæ autoritas, ac PP. & Interpretum suffragium, cum etiam quoddam captui & menti vulgò Fidelium magis fideat. Cum autem S. Spiritus potissimus Sacrorum Librorum Author, simplicium captui artemperare se decreverit, ideo dum certum quemdam sensum exprimit, non nisi per summam audaciam & impietatem ejus verba aliò detorquerentur, nisi fortè vel absurda quædam atque repugnantia alia Scripturæ loca aliter persuasissent: Quæ verò in hanc sententiam afferuntur incommoda, hæc ex variis Philosophiæ systematibus petuntur. Sed quæ à Philosophis de dispositione partium Universi, quantum spectat ad terram, ad arbitrium excogitata, adè mera sunt figmenta, ut jure, Patres atque Ecclesiasticorum Interpretum plerique nihil sibi ab illis præcavendum censuerint. Cæterum quando de rebus obscuris, systematibus, atque meris opinionibus agitur, semper illud præferendum videtur, quod planius est & simplicius, tum & magis cum Scriptura, & communibus notionibus quadrat, quamvis non ea sit sententia quæ à diffi-

cultatibus eximatur. Si de Philosophorum placitis nobis negotium fiat, quid eos magistros nos sequi compellit? quid eorum figmenta cum S. Scriptura conciliare cogit? Nonne æquior ratio postulat, ut Philosophia potius ad revelationem, quam revelatio ad philosophiam pertrahatur? & id maxime cum Scripturæ verba aperta sint & explorata, & Philosophia nonnisi hypotheses incertas habeat, quippe quæ corpora cælestia longissimo dista intervallo vix prospiciat, atque naturæ secreta frustra hæcenus tentaverit. Uni igitur Scripturæ & revelationi inhaerendum, vel invitis philosophicis systematibus, nullo nisi humanâ ratiocinatione, rebusque exploratis per sensus fultis.

Hæc tamen reponunt, Scripturam minus & philosophiam & naturæ arcana edocenda curare: quare uti non rarò phrasibus vix aliter explicandis, nisi ad regulas rationis, & Philosophorum ratiocinationes revocantur. Inter systemata verò Philosophiæ, addunt, quædam occurrunt certa aded, & sensibus atque experientia probata, ut inter claras metaphysicæ notiones jure meritoque reponenda sint. Naturæ Author vias semper affectat simplices & naturæ consonas, atque prodigia nonnisi summâ necessitate multiplicanda sunt, nisi fortè perniciosâ fidiorum miraculorum sarcinâ Religionem onerari voluerimus. Prodigia illa, quorum illustre est in S. Scriptura monumentum, maximique sunt ad fidem nostram momenti, cum legibus naturæ nunquam non quadrant, id agente Deo, ut insitæ humanis mentibus credendis res supernaturales repugnantia, quantum fieri potest, minus avertetur. Porro Solis retrogradationem si quis ad litteram voluerit interpretari, hic statas à natura leges in motu Solis subvertent omnes, universi Oeconomiam turbaverit, tabulas & observationes omnes Astronomicas subruerit. Namque vel unus Sol retrogrado cursu decem lineas repetiit, cæteris interim astris cursum suum tenentibus, quod legibus motus repugnat, cum impresso sibi à cursu superiorum Cælorum impetu Solem rapi necesse sit; vel unâ cum Sole reliqua simul astra iter vertent, quod non minus veritati repugnat. Præstat igitur ut retrogradationem illam umbræ tantummodo horologio Achaz deponamus; tunc enim promissorum Isaia fides liberatur, atque verba Scripturæ in Libris Regum ad litteram servantur. Fatemur quidem, Isaiam expressisse recessum umbræ simul & Solis; sed Sol in eo Scripturæ loco usurpari facile potuit pro luce, radiis, atque umbra ab iis resultante. Præstat enim obscuram phrasim per aptiores & expressiores alias explicare.

Sed umbram recessisse concipere non possumus, ni corpus aliquod opacum aliâ quàm prius ratione luci opponatur, vel à loco dimoveatur, vel saltem eo immoto corpus ipsum lucidum removeatur. Posterior hoc prodigium nihilo minorem fidem extorquet, quàm prius illud: utrimque foveæ sunt, incommoda utrinque. Si à So-

à Sole absteineatur manus, fatemur quidem omnibus Cæli astris parci, ne contrario motu retroverti cogantur; sed male tunc quis de rationis lumine & experientia communi omnis ætatis mereretur.

Scriptor inter acerrimos prodigiorum S. Scripturæ adversarios (m), prodigium tamen vel invitus agnoscere in recessu umbræ, Sole non recedente, cogitur. Contra ordinem, ait, & naturalem effectum Solis & umbræ, miraculo, & modo hominibus ignoto umbraeducta fuerit retroversum decem gradibus. Isaias & Ezechias, addit ille, bonâ fide autamantes Solem circa terram torqueri, visam umbræ retrogradationem ad astrum transfulerunt. His authoribus, cæteris per Orbem gentibus impositum est. Sed neque à Propheta, neque à Rege, & populis Astronomiæ peritia repetenda est, totumque prodigii mysterium non à Sole, sed umbrâ decem lineis recedente effiebat. Hoc unum prodigium est.

n Præadam. par. 1. c. 4.

n Auth. Tract. Theolog. Polit. c. 2. pag. 22. Esaiæ signum umbra retrograda ad ipsius captum revelatum fuit, & de parheliis fortè nunquam nec per somnium cogitaverat, quod nobis sine ullo scrupulo statueret licet.

o Auth. Tract. Theolog. Polit. c. 2. pag. 16.

Audacior adhuc Scriptor alius (n) eâ de re loquitur generosius. Primum enim simplicitatem illorum ridet, qui de Sole retrogrado fabellam crederent, cum, inquit ille, umbra tantum horologii decem lineis recessisse visa sit. Unde verò hujus umbræ recessus? ecce in promptu: è parelio, ait ille, sive nube, quæ è regione Solis constituta exceptos ejus radios in stylum horologii ita regerebat, ut umbram efficeret decem lineis recedentem. Evanescent hic omnia prodigia, prona sunt omnia, & naturæ legibus consentanea; ut si quid prodigii creditum fuerit, id non rei ipsi, sed vulgaris rudisque populi crediturati deputandum sit. Neque Isaias cæteris doctior fuit; quippe qui de parheliis ne per somnium quidem cogitaverat, facta ne per ipsum juxta ejus captum revelatio; atque in ea erat simul cum Rege Ezechia persuasione, ut Sol circa terram torqueretur. Quidni igitur prodigio rem sibi ignotam deputarent?

Felix planè sæculum nostrum, quo Spinofam vivere contigit, virum Prophetis & Authoribus Theodidactis, insignibus Synagoga Doctores, Patribus Ecclesiæ eruditissimis, nostris Commentatoribus doctorem; quippe qui unus intellexerit, quod illi unanimi consensu huc usque præmentis imbecillitate, prodigio, & quidem maximo in paucis totius Scripturæ deputarunt. Viri Babylonis Astronomiæ licet peritissimi, quam unam scientiam tot sæculis nunquam intermisso studio excoluerant, in Schola hujus docti Increduli infima auditorum subsellia tenuissent; eoque viro doctissimo audito, ab itinere Jerusalem capiendum abstinentes parelio deputari. Unde verò tam opportunum accidit phenomenon illud? unde eum temporis articulum expectavit, ut precibus Isaia, atque promissorum ab illo fidei afferenda inductum videretur? Plus sanè in ea temporis circumstantia, quam in re ipsa apparet prodigii. Docet quidem Author nosser alio in loco (o), Prophetas semper signum aliquod habuisse, quo certi fiebant de rebus, quas prophetice

imaginabantur. Norat profecto, addit ille, Ezechias prophetie dono Isaiam clausisse, ejusque de rebus diu postea futuris oracula sciebat: sed in hac occasione vult certo aliquo signo de veritate illius oraculi fieri certior. Verum si datum illud ab Isaiâ signum communes naturæ leges non transcendebat, qui fieri poterat, ut prophetiæ certam, & infallibilem veritatem demonstraret; prophetiæ, inquam, quæ tota, juxta Spinofam, è Prophetæ imaginatione repetenda erat? Non erat planè signum illud ipsâ, quam indicabat, re certius: cum utriusque eadem esset natura; quin & signum re ipsa quodammodo erat obscurius; namque, juxta eundem, neque Propheta neque Rex veram ejus causam noverunt. Neque est cur dixerimus, Deum revelasse Prophetæ veluti supernaturale aliquid, quod re ipsa naturalis ordinis effectus esset; nam quis credat Deum imponere voluisse Prophetis & populis, certæ & infallibilis veritatis signum adducens neque certum, neque supernaturale?

Authores Catholicos, qui umbram tantum non Solem recessisse suspicati sunt, modestius de tota hac controversia senserunt (p). Cum planè illi animadvertissent incommoda hujus opinionis supra diducta, omnem verterunt curam, ut Scripturam cum Philosophiâ conciliantes, veritatem historia unâ simul cum miraculi fide componerent. Notant igitur, 1. Textum Scripturæ disertè satis pluribus in locis exprimere Solis umbram recessisse. Porro si recessus Soli tribuendus fuisset, præpokerè sanè recessisse umbra perhiberetur. Fatetur quidem alibi expressam legi retrogradationem Solis; sed Solis nomen pro umbra ab eodem astro in horologio resultante usurpatum est; quemadmodum contigit sæpissime, ut effectus pro causa, & signum pro re significata ponatur. Ita Jon. 3. dicitur: Percussit Sol super caput Jonæ, & aestuabat; ubi Sol pro radiis Solis ponitur. Ita etiam cum Eccl. 48. 26. habetur: In diebus ipsis [Ezechia] retrorsum rediit Sol, & addidit Regi vitam, quo in loco diffidetur nemo Solem, sive umbram signum tantum fuisse valetudinis Ezechia. 2. Animadvertunt prodigium illud ad unum Ezechiam destinari, ejusque in horologio fuisse spectandum; quare opus non fuit, ut in universo Orbis theatro conspicuum præberetur. Erat enim Divine Sapientie, ut quod paucis perficere poterat, multis non ageret, parci enim Deus Omnipotentia suæ, neque à legibus naturæ, nisi quantum necessitas poscit, sibi ducit recedendum. 3. Legati Regis Babylonie Jerusalem venerunt, ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram (q); nempe in Judæa, quæ terræ nomine consuetâ phrasî designatur. Porro si hæc Babylone equè ac Jerosolymæ contigissent, quid opus fuit ad veritatem exquirendam Jerosolymam, adivisse? 4. Si res universum orbem habuisset spectatorem, vix fieri potuisset credimus, ut nullus de illa Scriptor extaret. Si Sol post decursas decem lineas iterum verso cursu easdem repetiisset, ut

p Vide si placet, Burgenf. Mont. Vat. Tir. Sa. Sanct. ad 4. Reg. 20. 11. art. 11. 16. 17. & ex Aca. thol. Gros. Bochar. Chanaan l. 1. c. 14. Voss. de Orig. & progr. Idolol. l. 2. c. 9. & alios.

q 2. Par. 32. 31.